„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку з уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 83. У Новом Саду у недељу 28. маја 1889. ГОДИНА XXIV.

ДУХОВИ.

„И сиђе с неба св. Дух, у виду пламених језика, на апостоле . . .“

И ко добро промисли, увидеће, да баш овај духовски догађај сведочи, да с неба ништа не пада, већ се све постизава чврстим духом и истрајним радом, радом пуним пожртвовања и племенитости.

Баш онда, кад нестало беше Христа из круга његових апостола, баш онда, кад се апостоли видеше сами, без вође и учитеља, баш онда кад је апостолима могло овладати очајање и малаксалост, они се искупише да већају шта ће и како ће.

И решише, да иду напред, да не устукну, решише да проповедају сами племениту Христову науку, решише да се за ту науку боре духом и истрајношћу, па ако је нужно, да за ту науку и умру.

И кад се тако решише, осетише се одједном необично јаки, осетише се напојени духом истине, тај дух је утро у њима сваку сумњу и бојазан. И ми славимо те Духове, а славимо их с пуним правом.

Педесет и два дана после смрти Христове, на Духове, свршио се прелом међу апостолима. Борили су се у себи као људи, коме ће се приволети царству, да ли земаљскоме или небескоме. У њима се борила себичност која живи у сваком човеку, себичност која рачуна са угодношћу овога света и борила се она племенита клица, која такође живи у сваком човеку, клица која се зове пожртвовање за какву вишу и племениту циљ. И пожртвовање је надјачало; прелом се извршио; Христовој науци беше осигуран успех. И како да не славимо тако леп и знаменити дан када се то десило?!

Духовска одлука апостола, треба да буде путовођа народима. Народи треба да науче из тога, шта може истрајан рад, шта могу људи, који у часу опасности не клону, него уђу у борбу, па ма она како тешка била.

А шта би било од племените Христове науке, да су апостоли у најтежем часу клонули, шта би било од те науке да су апостоли у часу, кад осташе без вође, малаксали и напустили борбу?!

* * *

У Србији ће данас, први дан Духова у београдској саборној цркви служити митрополит Михајло као службени митрополит Србије. Српска црква у Србији дочекала је ове године светле Духове, јер је уклоњена незаконитост, која је створена панзијоновањем митрополита Михајла. Митрополит Михајло је истрајао, он се није поколебао у опасном часу, па је ево дочекао светлу сатисфакцију.

Истрајао је и народ у Србији, истрајао у борби и трпљењу, те је дочекао народну, радикалну владу, која се својски брине, да се правда не помрчи, да се народно право не изиграва, а да се неправда уклони.

Да није било борбе дурашне и истрајне, борбе, за какву нам леп пример дају Духови, свега овога не би било.

Поздрављајући нашем народу Духове, позивамо га нека озбиљно промисли о значају овога великог празника и извуче наук отуда.

Писмо из Србије.

Београд 26. маја.

(Радикални збор. — Гарашанин у затвору — Мало шале. — Предаја железнице.)

Не деле нас ни два дана од главног скупа народне радикалне странке у Нишу. Тога дана састаће се у Нишу цвет радикалне странке, да се посаветује о својим партијским пословима. На збору ће се прегледати и свести рачун странкина рада од последњег збора у Крагујевцу до данас; довршиће се у учврстити реорганизација странке и одредиће се начин, како да се даље изводи програм странчин. — Као што сам привр. главни одбор вели, овај збор не сазива се ради неке параде и манифесатације да се обилатом посетом докаже величина и јачина радикалне странке. То је са свим излишно доказивати, кад цео свет зна да је радикална странка и најјача и највећа, а ту истину нису ни противници порицали. На овај збор доћи ће само по два изасланика свих радикалних пододбора, јер је радикалима непотребно да они са обилатом посетом свога збора доказују своју снагу. У осталом кад би на збор дошли сви радикали (као што су на напредњачки збор довучени сви напредњаци) онда се збор не би могао држати у Нишу, јер не само Ниш, већ сва четири новоослобођена округа не би имала довољно простора да стану посетиоци, радикалног збора. То би у опште била нова сеоба Србаља, а за то сад има најмање потребе јер нити имамо Турака (мир пепелу напредњачком!) нити јаких разлога да извршимо нову сеобу Србаља. Него збиља главни одбор је врло добро учинио што је уредио да на збору долазе само изасланици пододбора. Тако ће на збору ипак бити заступљена сва Србија, а без велике ларме и параде, што никад није било средство српских радикалаца. — Одмах после радикалног збора биће у Београду (30. о. м.) главни збор либералне странке. У либералним круговима се држи да ће збор бити добро посећен, јер они зову на збор све своје чланове.

Напредњаци прођоше зло у Београду. По извештајима полицијских власти рањено је и злостављано при нередима 14. и 15. маја 14 лица, већином напредњака из унутрашњости (највише из Пожаревца). Од жандарма је повређен 1 официр и 19 жандарма. Кафеција „Касине“, где су се напредњаци скрили, и у којој су демонстранти све разлупали и уништили тражи 22.000 дин. отштете, а напредњаци за оштећену штампарију нешто преко 2000 дин. Против Гарашанина има још једна тужба. Тужи га Иван Филиповић трг. помоћник, жалећи се да га је г. Гарашанин повредио штилетом. Како је решење о притвору одобрио варошки суд, то се Гарашанин још налази у притвору. Његов исљедник Ник. Каралић не пушта никога к' њему осим сроднике и то два дана у недељи. Требала је бити и преметачина у Гарашанинову стану, ал' је он изјавио да је томе противан, у осталом преметачина се није могла ни извршити, јер је кључеве понела гђа Гарашанин, која се налази у иностранству.

Гарашанин је врло немиран у затвору. Очајава. Стражари уверавају (тако се бар прича по вароши) да Гарашанин тражи непрестано Книћанкин и Илкин чаршав. Као што се види савест је почела да чини своје.

У Гарашаниновој ствари постоји читав спор. Против многих судија чињено је изузеће, па се сад још и незна, које ће управо судије и који суд судити Гарашанину.

Пера Тодоровић прави сваки дан по коју комедију. Пре се издра преко својих „Малих Новина“ да му је живот у опасности те тражи од владе 2 жандарма да га чувају. И шта је друго могло бити но да му се даде 2 жандара, који га прате, чувају код куће, седе с њим у пивари и т. д. Наравно да је то дало повода за многе „вицеве“. Тако јуче седе у пивари код „Руског Цара“ Пера са своја 2 жандара, приђе му један познаник:

— Ама Перо, што ће ти ови људи? Зар да те чувају од београдске дечурлије?

— Дабоме.

— Ама ни једно те дете дирати неће. Та чим те види, бежи на сто миља. Бар да су те напредњаци повели 14. маја сва би се дечурлија разбегла, па бар не би било нереда.

Пера се љутио, јер му је криво, кад се говори о његовим оријенталским навикама.

Еле та велика сила у Србији и Европи, коју чувају два жандарма, „сирјеч“ Пера баца се на нове авантуре. Сад бунца о нечијој диктатури, па позива све родољубе, да оснивају народну гарду. Та мисао је свакако постала отуда, што је већ шест дана најјача жега и што немамо кише.

О железницама сам вам већ опширно писао. Сад вам само јављам да је у целој Србији највећа радост, што ће од сад држава експлоатисати српске железнице. Из унутрашњости стижу силне честитке и депутације да поздраве владу. Сви овдашњи листови, па и противнички хвале владу и честитају јој. Предаја железнице извршена је потпуно у миру. Жел. директори Фине, Шени и Голдберг отпуштени су.

* * *

Наш београдски нарочити извештач пише нам 26. о. м.: Питање ко ће бити сад митрополит занима све кругове. Са меродавне стране уверавају, да ће се то питање путем компромиса решити и то већ за неколико дана. Митрополит Мраовић тражиће пензију и добиће је, а митрополит Михајло сешће на архипастирску столицу. Сутра треба да изађе о томе указ. То би био најбољи начин за решење црквеног питања. Многи говоре да ће већ у недељу на Духове служити митрополит Михајло. Но то још није извесно Јуче сам имао част бити примљен од г. митрополита Михајла. Но о том ‚interwiew‘-у други пут. — Гарашанин се још налази у притвору. Суд, који се састоји скоро из самих напредњака, решио је био да нема места притвору, (ма да је пре два дана решио да има места) те је Гарашанин требао бити пуштен. Али међу тим су стигле још две тужбе против њега, а због тешке телесне повреде, коју је он нанео својим штилетом. И тако је Гарашанин и даље остао у притвору. Тамо га је спопало право очајање. Грди све и протестује. Жали се и на жену, која га је у најтежим часовима оставила и отишла у Земун. — Држање Периних „Малих Новина“ према Гарашанину изазива највеће гнушање. Сад се Пера Тодоровић појавио

ЛИСТАК.

САМ СЕБИ КОПАО ГРОБ.

Слика из босанског устанка.

Кад је у Босни устанак букнуо, то смо проглашили преки суд, и смртну казну за и најмање издајство, ако би се когод нашао, да с Турцима шурује, или им шпијонира. Знали смо, да су сеоски кнезови увек добро живили с Турцима, да су их Турци добро пазили, па смо се бојали, да ће ти кнезови с Турцима држати. Тај закон и строге мере биће су због кнезова, да их запашимо. Сеоски кнезови нису нам у почетку били наклоњени, али нису могли, нит су смели да нам се опиру, а још мање да нас неслушају. Ако би се који затевао и своје неко негодовање показивао, то би одма било батина, као више и војвода Голуб Бабић био је најзадовољнији, ако је неком који је то зарадио, батине ударати могао. Он је у том био безобзиран, док га нисмо ограничили, да није смео на своју руку радити шта хоће, и неког батинати. Свак се бојао његових батина, јер би то биле баш турске батине, од којих би морало крепати парипче. Шпијона било је на све стране, и морали смо добро бити на опрезу. Турци су знали и дознавали наша кретања, а ми смо мало кад могли дознавати, шта раде и мисле Турци.

Кад смо турску посаду у Унцу разбили, то нам је још требало Турке с Грахова потиснути и онда смо имали освојено земљиште, на ком није било Турака и велики крај од Босне био је од Турака очишћен. Турци на Грахову били су већ стешњени и са свију страна опкољени. Они нису могли неколико месеци с ни једне стране гласова примати, још мање своју команду у Травнику известити, како су у критичком стању. На босанском Грахову има католичко село, које је близо уз саме турски опкоп, а католици у Босни увек су више држали с Турцима, него Србима. Они су Турцима набављали храну, и шпијонирали би им. Ми смо то добро знали, али опет ондашње католике нехтедосмо казнити. Хтели смо, да их на леп начин за себе задобијамо, а не да их као иноверце од себе одбијемо. Њихове праваке прививали смо к себи и хтели смо, да и они учествују у устанку и допринесу неке жртве. Сва мука била нам је бадава, јер бадава крстиш вука, кад он побегне у шуму! Оставили смо граховске католике нек се друже с Турцима, а ми смо гледали како ћемо Турке потиснути.

Једном доведу нам једног сељака с Грахова, ког су четници на путу у Ливну ухватили и нашли код њега у опанцима сакривено турско писмо, које је било атресовано на редифског команданта у Травнику, и у ком командант граховске посаде јавља, како су устанци на све стране путове пресекли, и граховску посаду заокружили, молећи травничког команданта, да се на Грахово што скорије поткрепљење, као и хране пошаље, иначе је опасност велика.

Сељак који је то писмо носио изговарао се, како он није знао шта је у писму и како му је запретио командант Осман бег, да ће му сву чељад посећи, ако писмо на место не преда.

Одма се искупио суд, да се томе сељаку суди, и свак у напред знао, да ће бити на смрт осуђен, јер је у свој војсци против њега велико незадовољство и негодовање завладало, и што је био католик, ту се није дуго истраживало, и ако су неке формалности чињене.

Ја сам био председник суда, а било нас је дванаест судија. Војвода Голуб Бабић био је као истражни судија, и он је стављао питања на оптуженог. Одмах је отпочео крупно, и питаше га:

„Како ти је име, и како те зову пасији сине?“

Сељак одговори промуклим гласом, и казује своје име.

„Јеси ли ожењен и имаш ли деце?“

Одговара да јест, али да нема деце.

Војвода Голуб примећује му: „и боље да их нема, јер би од пса само пашчад била!“

„Које си вере, и како се крстиш?“

Одговара: да је „мађарске“ т. ј. католичке „вире“ и да се крсти са пет прста. Војвода Голуб примети му: „нек се крсти пасјом ногом, кад је пас, а није човек, који верује у Бога и крст, него служи неверсту!“

Још је било питања: што му је говорио турски командант, и какву му је награду обећао, ако му сврши тај посао?

Сељак је одговорио: како је добио путни трошак, и да се није погађао због награде, нит је он знао што је у писму, него му је Осман-бег запретио, да ће му чељад посећи, ако писмо у Травник неоднесе и одговор не донесе

Сврши се испит и четници одведе су оптуженика, а ми смо требали да изречемо пресуду.

Није било спора, нит разлике, и сви смо били за то, да се због примера за друге, на смрт осуди и пушкара!

Довели су опет сељака, и ја сам му прочитао смртну пресуду. Сељак је равнодушно саслушао пресуду, и кад је чуо да ће погинути, то је отпочео плакати, и молити, да му живот поклонимо, што није могло бити. Католичког попа није било, да га исповеди, а на то се није ни гледало.

Војвода Голуб нареди, да се донесе мотика и лопата, па да осуђеник сам себи ископа гроб, и кад буде гроб готов да се пушкара. Војвода Голуб преузео је, да ће он све то извршити.

Донели су мотику и лопату, и довели су осуђеника, да копа себи гроб. Одвели су га изван села и нашли место, где ће га закопати, а ту су били гробови, пре који дан изгинули турски пандура. Сељак је најпре легао на земљу, окренуо леђа к земљи, а један четник забиљежио је више главе, и више ногу, колики гроб мора бити, пак су му рекли, нек копа. Он је ударао мотиком о тврду земљу, и отпочео је да копа. Споро је та робота ишла, и дуго би требало, док би он тај посао свршио. Нико му није хтео помагати, и сви су говорили, како би оно писмо, које је он Турцима носио допринело, да изгине сва српска војска, па је право, да он погине, и да се мучи сам себи гроб копати. Копао је и копао, док најпосле није и довршио. Кад је све готово било, дошли су стрељци, који су стрељали, а војвода Голуб заповедио је да му се напише на гробу, како онде почивају кости пса, који је хтео своју браћу издати!

Сад се зове оно место „гроб издајице и турског шпијона!

П. У—ц.

у свој наготи. Кује Гарашанина у звезде, као најваљанијег човека и највећег Србина и чуди се како тај човек може лежати у затвору? Томе „Виделo“ секундира и вели, да је сво оно пуцање напредњака на масу била „грађанска кураж“ која је за похвалу. Као што видите код напредњака је убијање људи „грађанска кураж за похвалу“. И онда још они криве кога! — Влада је дала концесију једном друштву за грађење нове тимочке жељезнице, али без икаквих обавеза. — Либерали само да праве неприлике влади, износе нека анонимна писма и сањају, како им „неко“ прети, да ће на њиховом збору 30. о. м. у Београду бити још већих нереда, но на напредњачком збору. Човек би морао бити јако наиван и кратковид, па да ту не види њихов — реп. Сад баш дознајем да се тужитељи Гарашанинови позивају на четир судије вар. суда као на сведоке. Према томе те судије (напредњаци) неће моћи судити Гарашанину. Њега брани познати зајечарски џелат Драгомир Рајовић.

И. И—ћ.

Веридба црногорске књегињице с руским великим књазом.

Читамо у „Гласу Црногорца“:

Њено Височанство Књагиња Милена, примила је 17. маја, после 10 часова од Његова Височанства, нашега Господара и Књаза овај брзојав из Петрограда:

Њену Височанству Књагињи Милени

Цетиње.

Данас наша мила кћер Милица би вјерена за његовим Царским Височанством, Великим Књазом Петром Николајевићем. Колико ће Ти ова вест бити мила, то могу по себи самоме судити. **Никола.**

Од Њихових Импер. Величанстава цара Александра III. и царице Марије Феодоровне.

Њену Височанству Књагињи Милени.

Честитамо Вам од свега срца због веридбе Ваше драге кћери. Ми смо веома задовољни. Жалимо што нисте овде.

Гачина 19. маја.

Александар, Марија.

Њено Височанство захвалило се овако:

Њеном Величанству Царици

Петроград.

Неизмерне доброте Ваших Царских Величанстава према мени и мојој породици испуњују моје срце радошћу. Речи ми недостају да би могла исказати што осећам. Не могу друго до молити се најтоплије Богу за Ваша Величанства.

Цетиње, 19. маја. **Милена.**

„Глас Црногорца“ доноси том приликом чланак у ком вели:

Спасов-дане, спасење наше! Ти ка' да ниси излио на овај борачки народ све благодати својим даром граховским. Кад лани слависмо навршену четрдесету годину том дару, многи нас је уздахнуо: „Хвала богу, да нам је сваки празник донео толико благодати колико Спасов-дан, где би сад била Црна Гора!“

Но ево, тек се наврши година, прва у петој десетини по Граховцу, а ти нас усрећи новим даром небеским, исто тако драгоценим, па ипак много друкчијим.

Светла вереница спасовска није јутрос обрадовала само своје узвишене родитеље и царску родбину свога пресјајног вереника, но је обрадовала и вас народ црногорски па, по прилици, и даље, много даље, у све крајеве где је Црна Гора угодна и братска. Ово није само породичка радост, овај догађај није само светковина владалачке куће Петровића-Његоша.

Но и народ црногорски има права искати своје место при овој светковини нашег владалачког дома и руског царског дома.

Чујемо сви како се царев брат и царева снаха „радују што имају тако дивну родицу“, и нама је то свима мило, занаго. Но нико се томе неће чудити ко је год имао срећу гледати је и чути коју реч из њених уста. Кнегињица Милица завредила је сама собом, обилатом китом својих рођених врлина, своју јутрошњу срећу. Но, бог зна да ли би се она том срећом усрећила, да ли би се тај радосни глас разлегао од Земскога Дворца до непрегледних равнина сибирских и закаспијских, од нашег смерног двора владалачког до најсиромашније колибе црногорске, — да није било славног нашег спасовања на Граховцу, са целим благодетним пошљетком својим, од Вучјег-Дола до Бара. То је учинило те је владалац малене Црне Горе постао врстан да се сроди са највишим царем овога света, да се сва велика Русија зарадује тој родбини и да у име целе Русије сам цар, у свом највишем задовољству, наздрави пред лицем целе Европе нашем господару и књазу, „јединoм искреном и верном пријатељу Русије.“

Рајске душе граховских јунака, погледајте доле на свој земаљски завичај, да видите којим је дивним родом уродила ваша витешка смрт, па ће вам се умножити небеско блаженство.

А ви, блажене сени косовских витезова, — ако вас је живо сећање свеколиког Српства из петовековне даљине примакло к садашњости, погледајте, не по целом Српству, за вашу висину то је мало, но погледајте од крајног југа до највишег севера целокупног великог Словенства, па промислите, је ли подобна ова величанствена радосна слога, те је видите по целом том простору, да затоми трагове ваше неслоге и недаће? Да ли ће овај Спасовдан моћи што заклонити од црног вашег Видова-дне? Да ли ће јутрошњи благослов моћи поништити косовску проклетињу? Како ли вам се свиђа овака косовска прослава?

Политички преглед.

Здравица руског цара. У овдашњим политичким и новинарским круговима, здравица руског цара кнезу Николи, није произвела никакво незадовољство. На против, француски политички кругови знају, да је здравица руског цара управљена, против сваког другог, а никако не против Француза.

Нов буџет Србије. Г. Миша Вујић, министар финансије, упутио је акт свима министарствима, којим тражи, да му до 1. јула о. г. сва министарства пошљу своје буџете и да при склапању истих имају у виду што већу штедњу, јер стварни државни приходи не износе више годишње од 37 милиона динара. У томе акту вели се даље, да министар финансије не мисли повећати ни порезу, ни пореску стопу, пошто је привредна снага народна веома исцрпљена.

Финансиска нагода између Угарске и Троједнице. Из Будимпеште јављају: У јучерашњој заједничкој седници краљевинских одбора постигнута је нагодба. Хрватски захтеви о обрачунавању дохотка од дувана и соли, онда гледе пореза на товарне листове, на послове осигуравања, гледе биљеговине, гледе уреда за одмеравање пристојба, гледе пореза на згодитке, накнада потрошарине примљени су. Што се тиче пореза возаринскога, установљен је паушал годишњи 130.000 фор., што ће аутономни буџет добивати. За аутономне потребе Хрватске и Славоније са сједињеном Крајином уговорена за будућих десет година 44 постотка од свих доходака Хрватске, Славоније и Крајине.

Кратка расматрања о дружини српског народ. позоришта.

(Пред главну скупштину 1889. год)

Тешко је у опште говорити о дружини нашег народ. позоришта! Обасипати га хвалом, био би апсурдум, а рећи праву истину још је теже, јер би онда навукао на себе читаву поворку непријатеља, и у дружини и ван ње. Ћутати? То је још горе од свега, јер зло, које постоји, није такве природе, да ће моћи проћи без каснијих злих последица. За љубав истини, за напредак и благостање нашег мезимчета, за његову будућност, држим да нико, који га љуби, неће нам замерити што хоћемо неколико речи да проговоримо из најчистије намере; не мислећи никога, да притом, лично нападамо, или вређамо.

Рекли смо да неко зло постоји! Ми ћемо га овде јавно изнети на видик и гледати да то и докажемо, а они који су позвани, нек гледе на који би се начин исто могло отклонити.

Ми не спадамо у ону врсту људи, који веле: „Е, па доста је што имамо наше позориште, па какво је такво је!“ Не, ми то мишљење не делимо, него тражимо позориште какво треба да је тим пре, што се такво може створити.

У току ово неколико речи, докашћемо: зашто овако мислимо. А сад да пређемо на главну ствар:

Познато је: да у уметности нема застоја, него или се диже, или опада. Па како у том погледу ми стојимо? Да уметност код нас опада, доказ је то; што неки извесни комади, знатнијех и новијих писаца драмских никако не могу на нашој позорници да стеку чврсто земљиште. Истина, има неколико таквих комада, који су се код нас већ учврстили и који се што више нашој широј публици допадају, али држим, да нико, ко је иоле посвећен у глумачку уметност, неће тврдити, да се то комађе код нас приказује онако, како би могли и осредњу критику поднети. Па шта је томе узрок? Одговор је кратак: да наши глумци нису дорасли своме позиву.

Кад се узме да је наше нар. позориште, преживело већ и своју 25. годишњицу, онда је врло жалосно, што се о њему данас овако говори.

И опет велимо: „Овако говори!“ Овако мора говорити сваки критичар позор. уметности. Маса, може бити да тако и не мисли. Два три комада из српске историје, толико исто из народ. живота па на послетку још и две три немачке или француске лакрдије, што код нашег позоришта иду у средњу руку, задовољавају масу, и она се одушевљава за своје позориште, али то није доказ, да сама уметност код нас напредује.

Под околностима, у којима је данас, наше нар. позор; оно и не може напредовати. Већина његових чланова, већ је у томе добу, у коме престаје оно напредовање које се изискује; а све кад би дотични и напредовали, њихов напредак неће моћи још дуго користити. Већина тих чланова, стекла је себи име и назив „вештака“ онда кад је одушевљење — а не разумевање — играло главну улогу у нашем позор. свету. Па рецимо, да су они тај „назив“ доцније и оправдали до некле, или и сасвим; колико нам то све вреди, кад се нисмо састарали за подмладак? Овај што га сад имамо, под овим околностима, не може напредовати, јер старији не напуштају својих позиција. Глумчево је срце увек младо, и глумац самога себе увек прецењује, кад год се тиче његове личне способности.

Кад би данас, саставили дружину, из самих младих глумаца, па им поставили какву опробану снагу за учитеља, па исти био и мало скупљи, ми би имали дружину знатно јефтинију, и потпунију. У уметности, стојали би горе него што сад стојимо, али би могли рачунати да би таква дружина под вредним учитељем, за неколико година била и боља и потпунија од ове какву данас имамо. Јест, али шта да чинимо са старима, који су свој век овде провели, и којима заслуге, што нас нису напуштали, не можемо порећи?! Остане ли овако, онда ћемо, кад ово старије поколење изумре, имати опет једно — старо, које ће у уметности, можда, горе стајати, него ово садање.

Нашем позоришту, не посвећују се млади људи, који су и неке предходне науке свршили, и који би, свршив сами са собом рачун, одлучили, да се из чистог одушевљења посвете храму богиње Талије. Таквих нема, а није их ни тражити, нити захтевати, јер они који су кадри да са собом пречисте рачун пре него што се посвете претешкој позор. уметности, ти исти кадри су и да виде: какве им наше позор. пружа гаранције за будућност, а виде исто тако на какво би боље ступили, што се саме уметности тиче.

Нашем позоришту, посвећују се, дакле, људи који су, или проиграли у животу своју каријеру, или којима се допада слободни глумачки живот, јер види да у нашем позор. нема никакве дисциплинарне стеге, него је отворено поље за њихове сањалачке и непослушне главе. И код њих има, да како неке врсте одушевљења; али кад би се то њихово одушевљење анализовало, нашло би се на крупно зрневље од оног талијанског: „dolce far niente.“ Разуме се да ово не важи за све чланове наше дружине али томе изузетку тако је мален број, да би се могао избројати на прстима једне руке.

Са људима, горе наведене врсте, да богме, да је тешко и управљати и излазити на крај. Наше материјалне околности не допуштају нам да себи прикупимо све боље снаге из Загреба и Београда. Ми смо упућени да сами себи рекрутујемо, и стварамо уметнике из оне врсте људи, који нам за сада стоје на расположењу.

У историји позоришта, има врло много примера: да је баш већина најславнијех уметника позор. уметности произашло из реда они људи, који нису имали скоро никакве претходне спреме, али нека не мисли, да су доцније постали уметници, онако тек, сами од себе, него радом и маром. Срећом, и добрим устројством позоришта код којих су служили, нашли су ти људи на добре, вредне, и разборите учитеље, Слободни њихов дух, кад је наишао на праву стазу, обогатио се чистим одушевљењем за уметност, којој су се пре тога из сасвим других побуда посветили, а то чисто и право одушевљење, гонило их је на рад и мар. Да ли можемо ми рачунати да ће и код нас понићи такви људи?

Многи ће ми рећи: „Прави геније не може се сатрти, он ће се пробити и кроз најтврђу стену“. Допуштам! Али узмимо, да се такав геније и нађе код нас, питам хоћемо ли ми, управо наше позор. имати користи? Неће ли такав геније, како угледа труло земљиште на коме стоји он и уметност, потражити себи друго боље земљиште? Да ли ће ту онда помоћи утврђена картела између управника загребачке београдске и новосадске позорнице: да не примају чланове без отпуста од оног позоришта у коме је дотични служио, и ако помогне, и дотичнога присиле на останак, јели то корисно по напредак саме уметности, и у опште, јели поштено?

Ма с које стране отпочели, ипак излази на једно: да наше позориште, ни у ком погледу, овако какво је данас, не одговара своме позиву. Оно не пружа никакве гаранције озбиљном подмлатку за напредак, а с друге стране, пружа младим људима прилике, да траће од бога дане, а можда би ти исти на другом пољу могли бити кориснији по човечанство.

Као што глумац упливише својим приказивањем на публику, исто тако на глумца упливише публика, а нарочито претпостављена власт, — управа. Код нас се уобичајило, да све што се ради, ради се неким очинским покровитељством према глумцима. То апсолутно не ваља, и не сме да буде. Позориште наше, санкционисан је завод, и у њему треба и мора бити неке званичне форме. А кад се још зна, да су чланови: људи млади, који непознају добро друштвених уређења, онда у толико пре мора та званичност бити озбиљнија. Тачно опредељен делокруг за сваког, неопходно је нуждан. Ово нарочито треба да важи и за саму поделу улога. Пре знајем да ће извежбан, стари глумац сваку улогу, спадала она ма у коју струку, боље приказивати од млађега, али на тај начин, млађи неће се моћи никад усавршити, осим ако не би какве напредне прилике наступиле, на које се опет не сме рачунати. Код нашег позор. н. пр. дешава се врло често, да глумац, који приказује комичне улоге, од једном се појави на позорници највећег интригана, или иначе у каквој карактер-партији. Па шта бива? Публика је наша још млада, она је тек на путу да се назове позор. публика. Кад дакле публика угледа глумца комичара, она се унапред смеје; и што дотични глумац гледи да се што озбиљнији, или „страшнији“ претстави, било маском или држањем, тим већма постаје смешан. Па какве су отуда последице? Публика мало по мало, губи из вида прави задатак и значај позор. уметности, него је сматра као неку шалу, као средство за своје расположење.

Публика се мора образовати за позориште. А да се образује, има тачан и јасно обележен пут, којим ваља ићи, само се не сме ништа на дохват радити. Публика ће можда, са мање пажње, посматрати игру, млађег глумца у извесној струци, али јој неће пасти на ум да се смеје и онде, где нема места. Глумац, који се посвети једној струци, он ће се све боље и боље усавршавати, и што старији све ће се више, тако рећи уживити у своју струку. Тога глумца нема на кугли земљиној, који је кадар да буде уметник у свима улогама свију струка.

Може поједина улога из једне и друге струке, да се подудари са његовим темпераментом, или иначе да му, што се у позор. свету каже: „лежи“ али да ће и другу улогу из противне струке, уметнички приказивати — то не стоји.

Ми у нашој позор. дружини, осим комичара, и немамо ни једног глумца, коме је тачно опредељена струка. Сви без разлике, праве „solto mortale“ у репертоару.

Рећи ће се можда, да то код нас и не може друкчије бити! Али то не стоји. Не може за то, што старији глумци хоће да играју само главне улоге, и што млађе нема ко да озбиљно поучава. Наравно, да то не иде од једном, али истрајношћу и радом (ту реч наглашавамо) временом би се постигло. Рад, живљи рад, би много што шта исправио. Он би многе „не позване“ одагнао из храма уметности, по коме су сада прострти меки душеци, за лако живовање и благовање беспосличарско. Само истрајним радом, и правичном разделом струка, могао би се временом, постићи недостатак у нашој дружини. Ми истина, имамо глумаца и глумица које приказују и најтеже партије, али, само приказивати, то је толико исто, колико и имати позориште, па какво је такво је!

Код нас је већ прешло у обичај, да се свако захтевања од стране публике, које се односи на саму уметност, одбија са речима: „Све би се могло, да смо мало богатији, и да имамо толико или оволико прихода!“ Неда се порећи, да су приходи нашег позор. врло маленки, и да се једва крај с крајем сустиже, а често и не сустиже. Али за живљи рад, кога ми мислимо, и кога смо у неколико навели, не захтева се никако већи жртава. Осим тога, ако наша уметност, не буде ишла упоредо са образовањем наше публике, нестајаће мало по мало и одушевљења за позориште, и онда може свако претставити, шта може наступити. Захтеви публике, сваким даном све су већи, а приходи остају исти, или још и опадају. Зар то није доказ да наша публика напредује боље него глумци.

Толико пута пала је реч од појединаца, и то имућнијех посетилаца нашег позоришта: „Да то није наше, српско народно позориште, не би ни завирио у њега!“ Ово, колико је за похвалу, толико исто је и за осуду! Ако дотични говори тако, из материјални својих неприлика, онда је жртва његова, свакако за похвалу; а ако из други узрока, онда је за осуду, што преко тога ћутке прелазе и задовољавају се слегањем рамена, и одмахивањем руку. Треба да на дотичном месту захтевају и траже оно, на што мисле да имају права за своје пожртвовање. Дружина са своје стране треба толико да учини, да дотични бар не жали за оним што мора да жртвује за „Српско народ. позориште.“ Одбор, управа и главна скупштина, треба да се састара и за будућност, како својих старих чланова тако и за подмладак, озбиљним заузимањем, да наше позориште буде школа млађим глумцима, озбиљним заузимањем око пензионог фонда; и на тај начин, избеће се опасност, која сада прети нашем позоришту: да ћемо га, или морати сами затворити, или непрестано гледати како наша уметност, заостаје иза уметности остале наше браће.

Могло би се још много рећи о појединостима у унутрашњем устројству нашег позор. али за сад се ограничавамо на оволико. Тврдо верујемо у добру вољу људи, који руководе наше позор. да ће они и сами све мане провидити и гледати да исправе. Ми ово напоменусмо само, да им пажњу свратимо; а згодном приликом, после скупштине рећи ћемо више.*)

D.

*) Уредништво „Заставе“ пуштајући ове редове у свет, налеђа још пре гл. скупштине и своје мисли о овом питању.

Књижевност.

Растуривање књига некад и сад.

Ко узме у руке перо да напише ма и најмању књижицу од неколико страница, намера му је, да своје назоре исказе свету, да за своје мисли, које је јавности предао, стече што више приврженика.

Књига или књижица је готова, али тиме није још постигнута циљ; ту је тек половина посла обављена, те сада долази други, тако исто важан део посла тога. Треба ту књигу распродати, растурити да што више продре у свет, да идеје исказане у њој, стеку што више присталица. Тако је то исто и код листова, новина. Свака така издана књига штампани лист, промашили су циљ, ако не продру што више у публику.

Наравно, ово што рекох, није ништа ново, за то су знали и наши старији, знамо и ми. Овом приликом хћу само да бацим летимичан поглед на време прве половине овога века, како смо ми стајали у том погледу, те да видимо, јесмо-ли од педесетих година па до сада напредовали или назадовали. Моје је мишљење, да су наши стари боље извршивали ту дужност. Дужност велим, јер кад је неко убеђен о ваљаности каквих год начела и мисли, изражених у књигама и листовима, треба да му је дужност, да те поштене назоре што више распростре по народу, да у друштву стече што више приврженика за књиге или листове таке. Радећи на побољшању друштва, он ради и у своју корист, да стече што више пријатеља код људи, са којима мора да живи. А како је лепо и пријатно човеку живети у ваљаном, поштеном друштву, то сваки зна.

Кад отворите наше књиге, што су изашле до педесетих година, па прелистате онај крај, где су смештена: „Имена г.г. пренумеранта“ моћи ћете се позабавити али и многоме научити.

Још као дете од 10—12 година, по што не беше толико књига, до којих сам могао доћи, читао сам многе наше старије књиге, па сам прелиставао и оне стране, где су штампана имена претплатника. О томе хоћу овде да коју рекнем.

Истина ми до скора не имадосмо уређених књижарница, којима би први задатак био — као што им име каже — да се баве продавањем књига. Због тога је и било, да су се многи наши писмени људи из чиновничког, свештеничког, учитељског, трговачког и занатлијског сталежа занимали растуривањем књига, скупљањем претплатника.

Па што више наших старијих књига разгледате, где су штампана имена претплатника, тим ћете јаснијег појма добити о нашем тадашњим књижевним приликама, добићете као неку статистику о томе, ко су се занимали ширењем књига, па дакле и назорима и начелима изложеним у њима; из којих су редова људи протуривали и куповали књигу српску, која су места већином потпомагали српску књижевност па ћете и сами доћи до закључка, за што су на неким местима, књиге у великом броју куповане, а у неким местима, често већим, тек по неколико примерака.

Ко је растуривао наше књиге у првој половини овог века? Нађићете на људе сваког занимања и реда: епископи, архимандрити, игумани наших манастира, свећеници, ђакони; виши и ниži чиновници; професори, учитељи, ђаци, трговци и занатлије, а често и женскиње, које су обично поред свога имена стављале: „љубитељке књижевства.“

Држим, да су књиге пре боље пролазиле, него сада, ма што признајем, да сада имамо сијасет политичких листова, а доста и књижевно-забавних, а и стручних. Наши листови су примамљивији од књига, па сад радије држи наш свет какав лист, него, да би онако често куповао књиге, као што то пре беше обичај. Али признати се мора, да се свет наш пре много више занимао растуривањем књига, него што се сада занима. Поред свега тога, што сада и имамо велики број српских књижарница, много би се већма српска књига ширила, да има много људи, који би и поред свог другог посла ширили по народу књиге.

А ако је сад већи број писмених људи него пре што беше, и ако сада и наш ратарски сталеж више купује и чита књиге и листове, отпали су други купци и читаоци књига. Наши виши чиновници и многи црквени великодостојници отпали су.

Па како беше пре одушевљење за куповање и растуривање књига? Знам из књига наших да је међу скупљачима било, који су се потписивали поред свога имена, н. пр. још и зројач совокупитељ пренумерантов и љубитељ књижевства. Било је врло често и оваких: „Н. Н. свјашченик за себе, за сина и кћер, љубитеље књижевства, свега 3. ком.“ Па онда: „Н. Н. архимандрит 5 ком. за добре ученике V. класе гимн. у Карловцима“ или Н. Н., заклети кр. таблионатар 10 или 15 ком.! Не верујем, да сада има куће, која би купила по 3 ком. какве књиге, још мање, да који од наших виших свештеника поклања гимназијалцима неколико комада књига, та тек ако један комад купи; а најмање верујем, да сада какав „закл. кр. таблионатарій“ купује по 10—15 ком. књиге које, сам неће ни за себе да купују и читају, а пре су били и „совокупитељи пренумерантов“.

А било је често и оваких случајева, да који „благонадежни јуноша“ купи и поклони књигу девојци српској, вереници својој. Данас је тај лепи и корисни обичај престао, сада се купују букети, албуми или књижице „Poesie“, а у најбољу руку каква немачка књига, те смо дакле и у том погледу пре боље стајали.

Има код нас и таких књижарница, које више продају иконе, лопате, чешљеве, чешагије и друге ствари, најмање књига. Туже се, како нећа свет да купује, а овамо они су у продавању књига најнетачнији, нити имају много књига на сложишту. Па у тим старијим књигама нашим виделисте заступљено и „Књажевство Сербія“. А сада често ни не дознамо међусобно, које књиге излазе у Србији а које код нас. Но о томе другом приликом.

Држим, да не би шкодило, већ на против користило, да се и сада штампају имена купаца књиге. То би било уједно и као мала контрола, да видимо, ко потпомаже српску књигу. Може нам ту ко приметити, да ће тада бити људи, који ће само куповати књиге због тога, а неће их читати. Па ни то није рђаво већ добро. И у нашим старијим књигама, видимо, да су многи људи куповали физике и друге књиге за своје кћери или мању децу. Нека те књиге стоје ма у орманима, наћи ће се и доћи ће така генерација у породицама тим, која ће радо читати књиге ма које врсте, разумети их и користити се.

Изгледа, као да су људи пре боље појимали, од какве је користи растуривање књига. Шта више хоће данас ко да се заборави, па да каже, да је то незнатан рад, кога може вршити ма ко. То је врло погрешно мишљење. А баш интелигенција, која је свесна и напредна, треба да ради што више на ширењу напредних начела, те да што више шири по народу ваљане књиге и листове. Па колико год је заслужан онај који напише ваљану књигу, тако исто чини родољубиву дужност и онај који ту ваљану књигу распростире. Бадава неко пише добре књиге, ако оне морају да труну по магазама. Ко год има родољубља, припадао он ма ком реду, било његово занимање какво му драго, нека шири ваљану књигу, то му је чак дужност. Ако живље будемо око тога радили, нема сумње, да ћемо много користити и народу и књижевности нашој.

Н. Сад. **М. Л—ић.**

Вести из места и са стране.

Препреке у погледу петстогодишњице косовске. И ако ће ђаци српске новосадске гимназије свршити годишње испите пре 15. јуна, ипак им је гимназијски управитељ забранио ићи на видовданску прославу у Раваницу. Они неће да бити сведочбе до после Видов-дана и за сво то време најстрожије им је забрањено ићи из Новог Сада ма куда. Заиста је то врло жалосна наредба, која се не може ничим оправдати. Зашто баш сад забрањивати ђацима оно, што им до сад беше слободно?! Ми не верујемо да се ово морало учинати, него ће бити, да је излишно удварање. И опет велимо — врло жалосно. — Но г. Пушибрк упутио је и општинама бачке епархије допис, по налогу више власти, а не каже ни какве, те покушава да спречи испите основних школа пре 15. јуна, како би ваљда учитеље задржао од прославе. Но он нема права на то, те би боље учинио, да се и овом приликом не брука за бадава. У осталом вратићемо се на ово.

Нов жупан сл. кр. вароши Новога Сада. У званичним новинама изашао је указ, којим се поставља за великог жупана новосадског др. Виктор Флат, новосадски адвокат. Било је раде, да ће Србин доћи на ово место, но те се наде изјаловише, као и многе друге, где се таче Срба. Новоименовани вел. жупан дабогме да припада владиној странци, јер је то на жалост први услов, на који се код нас обзире, кад је реч о великом жупану. Међутим можемо ли се надати, да политичко убеђење неће играти улогу код новог великог жупана, већ да ће он радити право и здраво а не освртати се на то, ко је каквог убеђења? Ми имамо право тражити то, и с тога ћемо причекати да видимо новоименованог вел. жупана на раду те ћемо онда рећи о њему коју реч више.

Српско новосадско читаоничко пев. друштво појаће, као што смо извештени први дан Духова литурђију Корнела Станковића у св. алмашкој цркви.

Косовска петстогодишњица и српски ђаци у Паризу. Овдашњи српски ђаци решили су давати 15. јуна парастос српским косовским јунацима. Г посланик Грујић примио је позив српских ђака и обећао је учествовати при парастосу, који ће се давати у руској цркви.

Гарашанинов затвор. Гарашанин је поднео нову жалбу на иследниково решење, којим је стављен у притвор а та је жалба спроведена варошком суду на решење. Познато је и то, да су против председника и судија у првом оделењу суда вароши Београда чинили изузеће и полицијска власт, а и отац убијеног М. Машковића. Касационн суд је решио, да нема места учињеним изузећима. На основу тога прво оделење суда варошког узело је у поступак жалбу г. Гарашанинову, па је, сматрајући, као да раније жалба није ни постојала и да решење другог оделења истог суда није вредеће, донело нову одлуку, којом се потире решење иследниково и Гарашанин се пушта на слободу. Међу тим је иследник решио, да на основу тога, што је један исти суд донео два тако супротна решења, не пусти Гарашанина из притвора све дотле, док и касациони суд не донесе коначно решење по овој ствари.

Бакљада. Пишу из Београда. Дознајемо да је од стране неколицине новинара покренута мисао, да се влади, као видљиви знак признања на последњем значајноме делу носи бакљада. „Дневни лист“ вели на ово: „Ми ту мисао драговољно прихваћамо и у свако доба готови смо да се одазовемо позиву.“

Решење црквеног питања у Србији. Пишу нам из Београда: Радикална влада с великом енергијом и могуће брзо расплеће замршаје и изводи земљу на чистину. Данас је решено црквено питање. У суботу пред Духове ће изаћи указ којим се досадањи митрополит Мраовић и епископ Никанор стављају у пензију. Владика Димитрије ставља се у недјејство и добијаће 30 процената своје плате јер нема године службе за пензију. Митрополит Михајло служиће првог дана Духова у саборној цркви. Јероним долази за владику нишког а ко ће доћи у Жичу још се не зна.

Демонстрације у Софији. Наш београдски нарочити извештач пише нам 24. о. м.: „Сад баш стиже из Софије глас, да је и тамо било демонстрација. Полиција је издала налог да се црква „Св. Пречисте“ (у ватошкој улици) разруши. Прекјуче 22. о. м. требало се то извршити. До 600 жена, Софијанке, дођоше пред цркву, па који се год приближио да почне рушити цркву, обасуше камењем. Рањено је више ватрогасаца, жандарма, један пристав и један поручник. Демонстрантиње се тек онда расуше, кад полиција испали револвере и кад дође чета пешака. Кад су демонстранти разјурени, приступило се рушењу цркве.“

Одуговлачење. Пишу нам из Инђије: Познато вам је, да је наша инђијска штедионица под конкурсом. Истрагу је против Петровића и другова водио најпре пристав Бабић а сада води пристав Величковић. Оптужба је врло разграната и истрага врло отежана, јер ваља преслушати многе сведоке и извидити све друштвене књиге. Осим тога, као што је и појмљиво, и искази оптужених и разних сведока често се не слажу. Тврде да је било неправилности и смицалица. Државно одветништво сумња шта више и о истинитости по неких улога. А особито о неком улогу од 20.000 ф. Због тога су и одборници и неки сведоци из Карловаца, а међу њима и г. Ј. П. С. позвани, да о томе потање извештаје даду. Желити би било да се ова ствар у интересу силних дужника завода и уазшених што пре доврши.

Нова тарифа на угарским државним жељезницама за особни промет. Како јавља „Пол. Кор.“ из Будимпеште, већ је сасвим израђена, те ће 1. августа о. г. ступити у живот. Цела земља раздељена је по новој тарифи у 14 појасева. У првом појасу биће ове возне цене: на особним влаковима за 1. разред 50 нов., за 2, разред 40 нов., за 3. разред 20 нов., на брзим влаковима за 1. разред 70 нов. за 2. разред 55 нов., за 3. разред 35 нов. У најдаљем појасу биће ове возне цене: на особним влаковима за 1. разред 8 фор., за 2. разред 6 фор. 20 нов., за 3. разред 4 фор.; на брзим влаковима за 1. разред 9 фор. 60 нов., за други разред 7 ф. за 3. разред 4 фор. 80 новч.

☛ Због Духовских празника изаћи ће идући број нашег листа у среду.

Трговина.

= **Нови Сад** 27. маја. (8. јуна.) На измаку овонедељнога житарскога рада на нашим горњим пијацама житарским је цена шеници и готовој и роби у терминским закључцима се унапредила, а овоме су допринела виша бележења курса у иноземство. Остала су зрна остала на досадањој цени и при доста слабом обрту. На нашој житној пијаци није никакве промене, нешто је више довоза са раном од два дана овамо сад пред празнике духовске. Цене су шеници се учврстиле, кукуруз се боље тражи и са 5—10 н., боље плаћа Данас је цена рани ова: Шеница 6 ф. 40 н. ванредна фина каквоћа 6 ф. 50 н. Наполица 5 ф. 40 н. Јечам 4 ф. 60—70 н. Зоб 4 ф. 70—80 н. Кукуруз 4 ф. — 4 ф 5 н Све од 100 кгр.

Брашно. Наши су млинови у пуном послу са израдом брашна. Роба се разашиље у знатним количинама лађом и жељезницом. Цене су брашну данас ове:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	14.—	13.40	13.—	12.60	12.20	11.60	10 60
	7	8	8½	8¾	9		
	10.20	9.80	9.—	8 20	7.—		

Хлебно I. 8 ф. — II. 7 ф. 20 н. Грис А. 14 ф., — В. 14 ф, С. орд. 13 ф. — Мекиње ситне и крупне 4 ф. — Све од 100 кгр., са џаком заједно а постављено у кућу, на паробродску или жељезничку станицу. (Парни млин В. Фајта)

На осталим нашим пијацама за сада нема никакве промене.

*

У **Будимпешти** 26. маја. (7. јуна.) На житној берзи шеница је само умерено нуђена, воља за куповање беше ограничена но тенденција се учврстила. Покрај доста знатног промета цена је са 5 до 7½ новч., и опет се унапредила.

Плаћана шеница потиска тешка 81. и 80.5 7 ф. 45 н., 80. и 79 5 7 ф. 40 н. Пештанска 80.5 7 ф. 37½ н., 80. и 79.5 7 ф. 35 н. Бечкеречка 79. 7 ф. 10 н. Бачка 78.5 7 ф. 20 н. Банатска 77.5 7 ф. Све на три месеца.

Термини: Шеница за септембар-октобар 7 ф. 19—21 н. Кукуруз за јуни-јули 4 ф. 66—67 н., за јули-август кукуруз 4 ф. 74—76 н., за август-септембар 4 ф. 76—84 н. Зоб за септ.-окт. 5 ф. 18 до 20 н. Репица кол да август-септембар 12 ф. 45 до 12 ф. 52½ н.

У **Будимпешти** 25. маја. (6. јуни.) На недељни марвени вашар догоњено је 3498 ком., ситне и крупне марве за кланицу. Плаћани волови 170 ф. до 300 ф., биволи 110 ф. — 190 ф., краве 110 ф. до 190 ф. од пара. Теоци 14 ф. — 23 ф., од ком. Јагњци 4 ф. 50 — 6 ф. 50 н. од пара; овци 8 ф. до 18 ф. од пара. Плаћани живи на меру: волови тешки прима 24 ф. — 28 ф., секунда 22 ф. — 25 ф., пустарски 20 ф. — 24 ф., краве 18 ф. — 23 ф. Све од 100 кгр.

*

У **Штајнбруху** 26. маја. (7. јуна.) Радња са угојеним свињама без промене. На окупу је у оборима 128 598 ком, разне пасмине. Плаћа се за угар. мат. тешке 46—47 н., младе теш. 48½—49½ н., средње 48½—49 н., лаке 48½—49 н. Сеоске средње 48—49 н., лаке 48—49 н. Српске тешке 48—49 н., средње 46—47 н., лаке 45—46 н. Све од 1 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи
од 27. маја.

4% угарска златна рента — — —	101 90
5% „ папирна „ — — —	96·90
Дукати — — — — — — —	5·53
Наполеондори (20 франака) — — —	9·40
Немачке држ. марке — — — —	58·—

Најновије вести.

— Јављају из Београда: Српска влада је већ учинила кораке, да на леп начин разреши уговор, који су склопили напредњаци са аустријском Англобанком у погледу монопола соли. Пошто и у тој ствари има доста неправилности то ће Англобанка радо пристати, да се уговор лепим начином раскине. И тако ће и овај последњи монопол прећи у државне руке. Рад радикалне владе у том правцу стећи ће опште одобравање.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 27. маја у вече)

Београд 26. маја. (Од нарочитог извештача) Данас по подне отишли су митрополит Мраовић и остале владике на подворење митрополиту Михаилу, коме су изјавили да они себе сматрају за привремене управљаче српском црквом и да управу предају сталном управљачу митрополиту Михаилу, кога сви сматрају за законита митрополита. У исто време поднели су они своје оставке, које су уважене, и за митрополита је постављен Михаило Први дан Духова служиће митрополит Михаило. У свим круговима грађанства неописано одушевљење.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СКОРО ЈЕ РАЗГРАБЉЕНО
ПРВО ИЗДАЊЕ III. СВЕСКЕ
НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА
А ПОШТО СТИЖУ НОВЕ ПОРУКЕ
приређује се друго издање
и биће кроз који дан готово.

САДРЖАЈ III. СВЕСКЕ ЈЕ:

ПОСЛЕ 500 ГОДИНА
(Расматрања о косовској битци и пропасти царства српског)
од Ј. ТОМИЋА.

Уз ову књигу биће као додатак друга књига:

„СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ О БОЈУ КОСОВСКОМ.“
(Састављене хронолошким редом.)

Претплата на 4 свеске „Народног Пријатеља“ 1 фор.

Прва је књига велика преко три штампана табака; додатак је два штампана табака.

Цена III. свесци заједно с додатком 30 новчића или 4 гроша.

Претплата се шиље г. Ј. Т. Чавићу, трговцу у Нови Сад. Може се добити и у свима нашим књижарама.

У Новом Саду, 27. маја 1889.

Уреднички одбор
„НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА.“

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

Побожна размишљања при слушању св. литургије епископа Герасима Петрановића. Шесто поправљено издање. У Новом Саду. Накладом књижаре Луке Јоцића. 1889.

ОГЛАСИ.

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65 p. Meter — glatt und gemustert (circa 2500 versch. Farben und Dessins.)

Gestreifte und karrirte Seidenstoffe von 80 kr. bis fl. 6.35 p. Met. — (ca. 650 versch. Dess.) — vers. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depot **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

ДИМ. В. ЈОВАНОВИЋА

У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног од млађих спомоћника који може одма ступити. 2—3

ПРОДАЈА.

Две куће у Митровици, са потребним зградама, приход 6—700 фор. уз врло повољне услове из слободне руке продаје властница **Фана Ивић у Рајевом селу.** 2—4

АПОТЕКА КАТАРИНЕ ПАВЛОВИЋ

У АДИ

потребује једног практиканта. 3—3

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

ТОШЕ АРСЕНИЈЕВИЋА

у Панчеву

потребује два млађа помоћника, који су чисто шпецерајску струку изучили. Захтева се српски, мађарски и немачки језик и могу одма ступити. 1—3

БРЗА И СИГУРНА ПОМОЋ ПРОТИВ БОЛЕСТИ У СТОМАКУ ЊЕНИХ ПОСЛЕДИЦА.

Најбоље и најзгодније средство је за очување здравља, чишћења и одржавања свакога у чистоти па дакле и крви, и за потпомагање доброг сваривања свугде већ познати и омиљени

ЖИВОТНИ БАЛЗАМ Дра РОЗЕ.

Овај од најбољих и најлековитијих биља најбрижљивије зготовљени балзам, употребљује се с потпуним успехом у свима **тешкоћама при сваривању, грчевима у стомаку, недостатку апетита, накиселом подригивању, навали крви, шуљевима** и т. д Услед тог својег извреног дејства постао је овај балзам сигуран и опробан народно-домаћи лек. **Велика боца стоји 1 фор, мала 50 новч. — Хиљадама похвалних писама стоје на углед.**

Životni balsam Lebensbalsam

Заштитна марка

ОПОМЕНА! Да би фалсификатима стао на пут, чиним свакога пажљивим, да је свака боца од мене самог по оригиналном пропису зготовљеног **животног балзама дра Розе** увијена у плаветан картон на коме се по страни налази у немачком, чешком, мађарском и француском језику натпис: **Животни балзам дра Розе из лекарнице „код Црног Орла“ Б Фрагнера Праг 205 — III.**; на челу боце налази овде на страни истављена, у смислу закона депонована марка за обрану.

Прави животни балзам дра Розе може се добити само у главном стовариштu произвођача

Б. ФРАГНЕРА

апотека „код Црног Орла“ у Прагу, 205—III у Панчеву код гг. Франца Бауера и Фр. Радде, апотекара.

У све веће апотеке у аустро-угарској монархији имају овог животног балзама на стовариштu.

Код истога може се добити:

„ПРАШКА УНИВЕРЗАЛНА ДОМАЋА МАСТ“

хиљадама захвалних писама приповнато сигурно средство против свију запаљења, рана и отока. Ова се са сигурним успехом употребљује при запаљењу, застоју млека, при отврдлости женски груди, одбијању детета од сисе; при апцесима, отоцима од крви, при загнојењу и карбунклама; при отоцима око ноката, тако званог срча на прстима на руци или нови; при отврдлостима, надувености, оточеном врату (дривне); при тако званој месној израсли, дивљој кости и т. д. — Сва запаљења, отоци отврдлости, надувености могу се за најкраће време излечити а где је већ до загнојења дошло, може се оток за најкраћи рок без бола извидати.

У дозама по 25 и 35 новч.

OCHRANNÁ ZNÁMKA SCHUTZ MARKE

ОПОМЕНА! Пошто многи ову прашку универзалну домаћу маст фалсификирају, чиним свакога пажљивим, да се по оригиналном пропису зготовљени само код мене може добити. — Она је права само онда, ако су жуте металне дозе, у којима се маст налази у црвене напутке за употребу (у 9 језика) и у плаветне картоне увијене; на картонима се налази овде на страни истављена марка за обрану.

БАЛЗАМ ЗА УШИ, најбоље и многим покушајима на сигурно средство за лечење наглувости и за повратак са свим изгубљеног слуха. **Флашица 1 фор.** 5—26

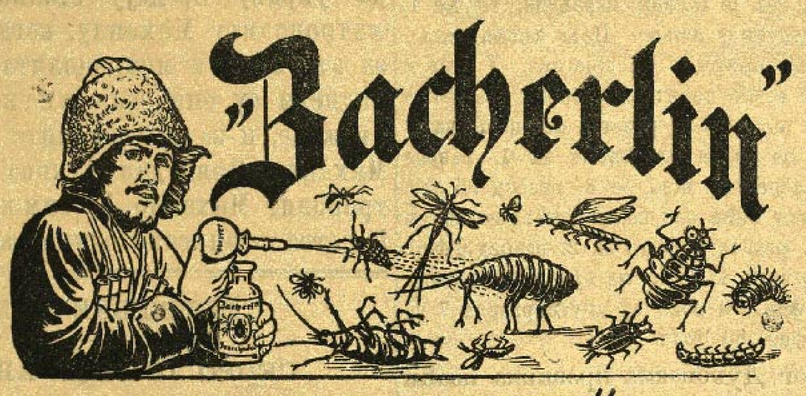

„ЗАХЕРЛИН“

НАЈБОЉИ ПРАШАК ПРОТИВ ИНСЕКАТА СВАКЕ ВРСТЕ.

Намах убија и истребљује сваки гад од разних инсеката тако, да им ни трага неостаје.

Тамани стенице и буве.

Начисто потамани бубе швабе у кухињама.

Сачува хаљине од мољаца.

Муве разгони и сачува нас њихове досаде.

Кућевну животињу и биље чува од сваких гадија и од болести одовуд.

И нечистоту на глави — ваши тамани и т. д.

Ваља навити: да овај прашак у пакетима није прави специјалитет захерлов.

Само у оригиналним флашицама што се шаље прави је и то из стоваришта

J. ЗАХЕРЛА (I. ZACHERL, WIEN I., GOLDSCHMIEDTGASSE 2.)

Овај се прашак може добити код:

Браће Вагнера	у Новом Саду	Мил. Плавшића у Илоку
Д. Коде	„ „ „	Косте Павловића у Карловци
Е. Дицгена	„ „ „	Иг. Андреса у Вараждину
Ђ. Стефановића	„ „ „	Браће Ристера у Руми
Г. Плавшића	„ „ „	Браће Дудића „ „
Ј. Х. Димитријевића	„ „ „	Јоце Костића у Митровици.
		Ђорђа Петровића апот. у Митровици.

По свима местима познају се продавнице овога праха по изметутим „персијским плакатима.“ 7—11

ОГЛАС.

Услед одлуке кр. котарског суда у Карловци од 13. маја 1889. бр. 2937. дозвољена је јавна дражба све покретне имовине спадајуће па оставину пок. српског митрополита патријарха Германа Анђелића у Ср. Карловцима те састојеће се из златних и сребрних ствари, сваковрстне рубениче, одела, посуђа, разноврстнога покућства, марве, каруца, књига, више стотина хектолитара белих и црних вина, старе и нове шљивовице, десертних вина, бурада и т. д. те је у ту сврху одређен један једини рок за дан 17. јунија 1889 и сљедећих дана сваки пут од 9 сати пре подне и у 3 сата по подне у дворани патријаршеске резиденције у Карловци тем додатком, да ће ове покретнине на темељу инвентара датаилно уз процјенбену вредност а ако устреба испод процјенбене вредности најбољем нудиоцу но само уз готов новац се продавати и предати.

Оставински инвентар стоји сваком на увид у кр. бележничкој писарни у Ср. Карловцима.

У Ср. Карловцима дне 1. јуна 1889.

Кр. јавни бележник као судбени повереник:

1—3 **Пауковић.**

СТЕЧАЈ.

Оставком г. Олге Црнојачке упражњено је место учитељице у Модошу.

Плата је: 300 фор., 2 хвата дрва, 3/4 ланца земље, 10 ф. у име паушала и 15 ф. у име путна трошка, врло угодан стан.

У дужност јој спада осим прописатих предмета редовно у цркву долазити и децу у црквеном појању обучавати.

Молбенице се имају до конца јуна по ст. кал школском одбору поднети.

Из седнице школ. одбора држане 14. маја 1889 у Модошу.

Александер Николајевић, председник.

3—3

ПАРИСКА СВЕТСКА ИЗЛОЖБА.

Потписано варошко звање за путничке карте у Земуну издаје карте (Rundreise-Bilette) за путовање у Париз уз најнепосреднију свезу од Земуна до Аврикурта на француској граници, те пут из Новог Сада тамо, стаје:

I. класа	— —	фор. 64·08
II. „	— —	„ 46·02
III. „	— —	„ 29 76

Цене путничким картама (Rundreise-Bilette) из Новога Сада у Беч и натраг свако су спуштене:

I класа	— —	фор. 45·31
II. „	— —	„ 32·21
III. „	— —	„ 23·24

Варошко звање за путничке карте у Земуну (Ackergasse.)

3—10

40-годишње признање!

Болести у устима и зубне болести као клађење зуба, зубобољу, запаљења, отоке, да не тече крв из меса оно зуба, непријатан задах из уста, стварање камена сно зуба најсигурније чува и лечи, кад се дневно употребљује у целом свету чувена права ц. к. дв. зубног лекара

Др. ПОПА АНАТЕРИНСКА ВОДИЦА ЗА УСТА у знатно повећаним боцама по 50 н., 1 ф., 1 40.

пошто сваку другу водицу зубну надмашује, као средство за чување од свију болести у устима и зубних болести као опробана водица за испирање при хроничним вратобољама и као нужно средство за испирање при употреби минералних вода, а која водица, кад се заједно употребљује са **зубним прашком или зубном пастом др. Попа** одржава увек чисте и лепе зубе.

Зубна пломба др. Попа најбоље је средство, да испуњавамо сами себи зубе.

Биљни сапун др. Попа против свакојаких мрасуљица а уједно изврстан и за купање.

Др. ПОПА

из семена од сунцокрета зејтин-сапун.

Savon impér. de Venus.
Savon cristallin de Glycérine.
Savon transparent de Glycérine.

који садрже у себи 40% глицерина.

Сада су најомиљенији сапуни за умивање и за чување здравља ради одржања нежног и свежег лица као и белих као снег руку.

Цена: **Анатеринска водица за уста** 50 нов., ф. 1.— фор. 1.40; **Анатеринска зубна паста** у довама фор. 1.22; **Мирисава зубна паста** по 35 нов.; **Зубни прашак** у кутицама 68 нов.; **Зубна пломба** у кутијама фор. 1.—; **Биљни сапун** 30 нов.

Нарочито се опомиње сваки, да се чува од куповања лажне анатеринске водице за уста, која се по анализи највише састоји из препарата разних киселина, те која због тога зубе пре времена исквари.

Dr. J. G. POPP, Wien, I. Bognergasse 2.

Може се добити у **Н. Саду:** у апотеци Гровингеровој и Г. Плавшића, код Љ. Стефановића, Д. Коде, Е. Слевака и П. Јовановића. У **Паланци:** код К. Харликовића апот. У **Футогу:** у апот. С. Цвика. У **Петровцу:** у апот. Е. Адањи. У **Бачу:** Ј. Доминић апот. У **Петроварадину:** у апот. наследника Деодатових. У **Карловци:** у апот. Л. Страсера посл. У **Руми:** у апот. И. Хондела и А. Ковјака. У **Илоку:** у апот. Ф. Ласлоа. У **Митровици:** у апот. Петровића, Цајсбергера, К. А. Суботића. У **Иригу:** у апот. Ц. Веселија. У **Вукосвару:** Ф. Кирхбаума, Л. Крајчовића апот., Васе Лукића трг. У **Бресторцу:** К. Корањи. У **Ердевику:** Ј. Здарил апот. У **Шиду:** А. Ковијака апот. У **Жупањи:** А. Тамач апот. као и у свима апотекама, дрогеријама и парфимеријама. Треба нарочито искати производе **др. Попа** и никако не примати друге. 20—49

Будимпешта 1885. вел. поч. диплома | **Н. Паланка 1887.** златна колајна | **Лондон 1871.** почаска диплома

Беч 1873. колајна за заслуге | **Париз 1867.** колајна од бронзе

ЈОСИФ ЧИК

ц. кр. искључ. сремска фабрика хидраул. повл. прва портланд. цемента и креча

У БЕОЧИНУ

ЦЕНТРАЛНИ ВИРО И СТОВАРИШТЕ:

БУДИМПЕШТА, V., RUDOLFQUAI 8,

препоручује гг. грађевинарима и архитектима, грађевинским предузимачима, великопоседницима, председницима политичких и црквених општина, као и поштованој публици своје сопствене производе од

ПОРТЛАНДСКОГ ЦЕМЕНТА

и

ХИДРАУЛИЧКОГ КРЕЧА

који се увек у подједнако изврсној квалоћи лиферују.

Ценовници и објашњења шаљу се драге воље на захтевање. 13—30

Кечкемет 1872. сребрна колајна. | **Н. Сад 1875.** златна колајна | **Сегедин 1878.** колајна за заслуге. | **Трст 1882.** златна колајна.

31—

ТРГОВАЧКА КУЋА БЕРНХАРДА ТИХО-А

у Брину, Krautmarkt 18, у својој кући, шаље уз плату у наточ:

Вуненог беша (Beige) двоструко широког, као нешто најтрајније за цело одело 10 метери фор **6·50**

КУЋЕВНОГ КОНЧ. ПЛАТНА 1 ком. 30 рифи 4/4 ф. **4.50** 1 ком. 30 рифи 5/4 ф. **5.50**

Индијског фула полувуна двоструко широко за цело одело 10 метери фор **5.—**

Кинг-тканине боље од кончаног платна 1 ком. 5/4 широко, 30 рифи фор. **6.—**

Новост за госпође најмодернији штраф. штофова у свима бојама, двоструко широки 10 метери ф. **8 —**

Шифона 1 ком. 30 рифи, прима ф. **5.50** најбољи квалитет ф. **6.50**

Црног терна саски фабрикат, двоструко широк, за једно цело одело 10 метери фор. **4.50**

Канафаса 1 ком. 30 р. љубичастог ф. 4.80 1 ком. 30 рифи црвеног ф. 5 20 **Горн-канафаса** 1 ком. 30 рифи љубичастог и црвеног фор. **6.—**

Карираних штофова за хаљине 60 см. широко, најновије мустре 10 метери фор. **2.50**

Оксфорда за прање, добар квалитет 1 комад 80 рифи фор. **4.50**

Вуненог рипса у свима бојама, 60 см. широко 10 метери фор. **3.80**

Енглеског оксфорда најбоље за препоруку 1 комад 80 рифи фор. **6.50**

ЈЕДНА ГАРНИТУРА ОД РИПСА састоји се из 2 кревета и једног стоног чаршава са свиленим ројтама фор. **4.—**

Драјдрата најбоља квалоћа, 60 см. широко 10 метери фор. **2 80**

ЈЕДНА ГАРНИТУРА ОД ЈУТЕ два кревета и један стони чаршав са ројтама фор. **3.50**

Жакар-штофа 60 см. широког, најновије мустре 10 метери фор. **3.80**

Завесе од јуте турска мустра један пар завеса фор. **2.30**

Француског воала 10 метери, елегантна хаљина за сокак, за прање фор. **3 —**

ОСТАТАКА ОД ХОЛАНДСКИХ ЋИЛИМОВА од 10—12 метери дугачких један остатак фор. **3.60**

Мушких кошуља свој фабрикат, белих или шарених 1 ком. Ia ф. **1.80** II. ф. **1.20**

Једна летња марама за огртање 4/4 дугачка фор. **1 20**

Женских кошуља од шифона и платна са финим везом 3 ком. фор. **2.50**

1 коњски покровац најбољи фабрикат 190 см. дугачак, 130 см. широк фор. **1.50**

Женских кошуља од јаког кончаног платна са крезлама 6 комада фор. **3.25**

Царско жути фијакероки покровача 1 комад фор. **2.50.**

Фабрично сложиште чојаног еспапа

Бринске чоје један остатак 3·10 метера за једне мушке хаљине фор. **3.75**

БРИНСКИХ ПОМОДНИХ ШТОФОВА остатак 3·10 метера дугачак за једне мушке хаљине ф. **5.50**

Помодни штоф 3·10 метера врло фини за мушке хаљине фор. **8.—**

ШТОФОВА ЗА ГОРЊЕ КАПУТЕ најфинија квалоћа за један горњи капут фор. **8.—**

Летњег камгарна 1 остатак за цео пар мушких хаљина, за прање 6·40 метери фор. **3.—**

!! УЗ ПРИЛИКУ !! **ОСТАТАКА БРИН. ШТОФОВА** један остатак за мушке хаљине 3·10 метера дугачак ф. **4.50**

Мустре се шаљу бадава и неплаћеном поштом; За добру робу и тачну отправку гарантира се

Елегантно истављене карте са 400 мустри г.г. кројачима нефранковано. 13—20

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Малетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.